

Stanovisko Výboru pre Hodnotu za peniaze k priebežným správam revízií výdavkov roku 2017

(Stanovisko Výboru pre Hodnotu za peniaze
zo stretnutia 9. mája 2017)

Výbor pre Hodnotu za peniaze hodnotil priebežné správy revízie výdavkov v roku 2017 na politiku trhu práce a sociálne politiky, vzdelávanie a životné prostredie. Predkladané stanovisko prezentuje hodnotenie členov výboru, menovite Martina Kahanca, Juraja Kotiana, Gabriela Machlicu a Ferdinanda Vargu.

Výbor kladne hodnotí výber témy vzdelávania pre revíziu výdavkov. Tému považujú členovia za kľúčovú pre rozvoj spoločnosti, ale predovšetkým z dôvodu nedostatočných výsledkov školstva v medzinárodnom porovnaní (testovanie PISA, publikačné výstupy, patenty). Podľa výboru priebežná správa správne pomenovala spektrum problémov v školstve, avšak chýba ich prehľadnejšia štruktúra a jasný odkaz urgentnosti problému, analýza spôsobu merania kvality vzdelávania a prioritizácia intervencií s najvyššou pridanou hodnotou. Výbor zároveň odporúča identifikovať príčiny opísaných problémov.

Členovia výboru by privítali bližšiu analýzu vybraných výsledkov v školstve podľa regiónov, alebo socio-ekonomických vrstiev. Rovnako považujú za potrebné pomenovať tie údaje, ktoré je nevyhnutné začať zbierať. Výbor odporúča v záverečnej správe klásť väčší dôraz na hodnotu, ktorú školstvo vytvára, obsahovú stránku vzdelávania a na opatrenia znižujúce vplyv negatívneho socio-ekonomického prostredia na výsledky vzdelávania.

V prípade revízie výdavkov na politiku trhu práce a sociálne politiky a životné prostredie sa členovia výboru zhodujú, že obe analýzy pokrývajú spoločensky dôležité témy. V prípade životného prostredia poukázali na fakt, že finančné náklady v tejto oblasti nie sú v porovnaní so školstvom a sociálnymi politikami vysoké, ale majú významné ekonomické dopady na spoločnosť.

Výbor sa zhoduje, že priebežná správa venujúca sa životnému prostrediu v jasnej a prehľadnej forme pomenúva problémy. Gabriel Machlica odporúča v záverečnej správe lepšie popísať ciele z pohľadu ich nákladov a prínosov na kvalitu života ľudí. Výbor ďalej odporúča sa detailnejšie zamerať pri tvorbe finálnej analýzy na problematiku odlesňovania, využívania tuhých palív pri tvorbe energie (ťažba hnedého uhlia a jeho následné využitie pri výrobe elektrickej energie) a zmenu možnosti nastavenia environmentálnej politiky, a to od regulácie a subvencií k motivačným opatreniam.

Ferdinand Varga sa nevyjadril k priebežnej správe na politiky trhu práce a sociálne politiky. Ostatní členovia výboru, rovnako ako v prípade školstva, zdôrazňujú, že okrem identifikácie problémov je potrebné stanoviť aj ich urgentnosť. Výbor ďalej odporúča sa v záverečnej správe zamerať na príčiny nárastu počtu zamestnancov v Sociálnej poisťovni, alebo požadovať vytvorenie systematického evaluačného rámca politik zamestnanosti a sociálnych politik, ktorý na Slovensku neexistuje.

Výbor konštatoval, že predložené analýzy majú potenciál zvýšiť úroveň diskusie v jednotlivých oblastiach revízie.

Priebežná správa revízie výdavkov v školstve	Súhlasím					Komentár Machlica	Komentár Kahanec	Komentár Kotian	Komentár Varga
	Silno nie	Nie	Ani áno, ani nie	Áno	Silno áno				
Pokrývala relevantné témy									
<i>rozpočtovo významné</i>				xxx	x		Táto rozpočtová kapitola zahŕňa úhrnné výdavky vo výške 4 percent HDP.		
<i>spoločensky dôležité</i>				x	xxx	Chýbajú hodnotenia opatrení na znižovanie vplyvu socio-ekonomických faktorov na výsledky – Ak raz vo výsledkoch identifikujeme vplyv socio-ekonomického prostredia ako faktor vplývajúci na výsledky, mal by byť spomenutý aj pri platoch alebo pri financovaní s cieľom zistiť či dostatočne kompenzujeme školy so študentami z chudobných rodín. Mnohé krajiny prispôbujú financovanie smerom k väčšej sociálnej inklúzii. V texte sa síce píše, že sa budú riešiť v inej revízii, napriek tomu pri revízii školských výdavkov by to mal byť základ.	Vzdelávanie a veda sú kľúčové pre ďalší rozvoj a prosperitu spoločnosti. Ich dlhodobé zanedbávanie sa už hmatateľne prejavuje vo výsledkoch školstva a vedy, ako napríklad ukazujú padajúce indikátory v medzinárodnom testovaní PISA alebo zaostávanie slovenskej vedy v publikačných výstupoch a patentoch. Potreba účinných riešení na zvrátenie negatívnych trendov je urgentná, keďže aj okamžité opatrenia sa vzhľadom na zotrvačnosť systému vo výsledkoch prejavujú až v strednodobom horizonte.	Slovenské školstvo upadá a javí sa to ako systémový problém.	

Priebežná správa revízie výdavkov v školstve	Súhlasím					Komentár Machlica	Komentár Kahanec	Komentár Kotian	Komentár Varga
	Silno nie	Nie	Ani áno, ani nie	Áno	Silno áno				
Jasne pomenovala problémy			xx	x	x	Školstvo je veľká oblasť s množstvom tém na riešenia, a nie je úplne zrejmé na základe čoho sa vyberali témy ktoré sa riešili (platy, racionalizácia atď.), skôr to pôsobilo ako keby boli vybrané arbitrárne. Chýba prehľadnejšia štruktúra a prioritizovanie problémov.	Priebežná správa problémy školstva a vedy pomenúva v hlavných rysoch jasne. Len náznakovo sa však dotkla kľúčového problému školstva, a to kvalitatívnej stránky pedagogického procesu. Veľkým problémom je formalizmus, dôraz na memorovanie, faktografiu, namiesto potrebného dôrazu na kreativitu, inventivnosť, flexibilitu a tiež rovnováhu pri rozvoji tvrdých a mäkkých zručností.		Správa jasne pomenovala množstvo problémov rezortu školstva. Pretože je však problémov také množstvo, človek sa stráca v tom, čo je podstatné a čo menej. Štruktúra a prioritizovanie problémov, koreňových príčin a následne jednoduchých nápravných opatrení by značne pomohla. V takejto forme, pri danom množstve problémov sa aj po pomenovaní opatrení zdá byť komplexita ťažko adresovateľná a teda neimplementovateľná. Asi z dôvodu politickej- spoločenskej citlivosti správa neadresuje jasne problematiku platu učiteľov a následne dramatickú neatraktivitu povolania pre mladých ľudí a následne výrazné zvyšovanie sa priemerného veku učiteľov. Takisto cez správu neprechádza urgencia zavedenia zmien z dôvodu dlhodobého podstatného zhoršovania sa merateľných výsledkov tohoto rezortu.

Priebežná správa revízie výdavkov v školstve	Súhlasím					Komentár Machlica	Komentár Kahanec	Komentár Kotian	Komentár Varga
	Silno nie	Nie	Ani áno, ani nie	Áno	Silno áno				
Jasne pomenovala <i>príčiny</i>		x	xx		x	Ak sú dobre identifikované výsledkové ukazovatele, tak druhý krok by mal byť, zistiť ktoré z faktorov na ne najviac pôsobia. Lepšia analýza ktorá by pomenovala ktoré faktory najviac vplývajú na výsledkové ukazovatele v ktorých zlyhávame by pomohla lepšie prioritizovať výdavky.	Priebežná správa ponúka veľké množstvo relevantných údajov, ktoré sa aj snaží primeraným spôsobom dávať do súvislostí. Daná oblasť je však na Slovensku len málo preskúmaná, a preto ani správa nevie dať odpovede na otázky ohľadom príčin zhoršujúcich sa výsledkov PISA, rovnosti šancí, alebo pretrvávajúceho zaostávania vedy.		Chýba pomenovanie koreňových príčin, prioritizácia návrh malého počtu možno nie perfektných, ale jednoducho implementovateľných opatrení pre čo najrýchlejšie zastavenie dlhodobého zhoršujúceho sa trendu výsledkov rezortu.
Bola dostatočne dátovo podoporená			xx	xx				Chýbajú dáta na meranie pridanej hodnoty škôl, ktoré je potrebné spustiť aj napriek veľkému odporu.	Správa obsahuje značné množstvo analýz podporených dátami. Na druhej strane však chýba prioritizácia prípadne niektoré vybrané analýzy ako prehľad výsledkov školstva podľa regiónov, počet žiakov na učiteľa, počet žiakov v triedach, počet tried v školách.

Priebežná správa revízie výdavkov v školstve	Súhlasím					Komentár Machlica	Komentár Kahanec	Komentár Kotian	Komentár Varga
	Silno nie	Nie	Ani áno, ani nie	Áno	Silno áno				
Komunikovala zistenia zreteľne			xxx		x	Časť o výsledkoch je zaujímavá, len by si možno zaslúžila byť samostatnou kapitolou a lepším zhnutím výsledkov a vyhodnotením priorít. Zhmutie, tak ako je napísane v súčasnosti, je spojené s úvodom, často mu chýba kontext.	V princípe áno, aj keď by sme potrebovali vedieť viac o príčinách stavu.		
Zvýšila úroveň diskusie v oblasti			x	x	xx		Má taký potenciál, zatiaľ som však nezachytil väčšiu diskusiu.	Áno, nebude stačiť len hovoriť o tom, že učiteľom treba finančne pridať, ale ktorým učiteľom treba pridať aby nám neodchádzali tí najlepší	Na rozdiel od ostatných rezortov, existuje v rezorte školstva viacero rozsiahlych prác venujúcich sa oblasti kvality školstva, teda aj pridanej hodnoty vynaložených prostriedkov v komprehzívnej forme. Už aj z princípu hodnoty za peniaze by bolo vhodné, aby správa vhodným spôsobom zohľadnila, prípadne stávala na už existujúcich výsledkoch.

Priebežná správa revízie výdavkov v školstve	Komentár Machlica	Komentár Kahanec	Komentár Kotian	Komentár Varga
V záverečnej správe navrhujem dopracovať / zamerať sa na:	<p>V záveroch mali byť identifikované údaje, ktoré je nevyhnutné zbierať pre vyhodnocovanie polícies,</p> <ul style="list-style-type: none">• High need schools vzhľadom na to že máme veľký problém so vzdelávaním chudobných, mali by sme mať nástroje ako merať progres v tejto oblasti napr. výsledky high-needs schools a ich gap voči ostatným by mohol byť zverejňovaný, je niekoľko príkladov zo zahraničia (Např. Izrael),• Pridaná hodnota škôl, v texte je správne identifikovaná táto potreba, len by som zvýraznil jej dôležitosť ak celkovo zlyhávame v učení, potrebujeme identifikovať úspešné školy a zvýšiť pre ne motivácie	<p>Kvalitatívnu stránku pedagogického procesu, hodnotenie vedy a aké motivácie vytvára, problematiku kariérneho postupu vysokoškolských učiteľov. Podfinancovanie školstva, ale zároveň potrebu urgentnej reformy systému. Je potrebné zvýšiť tlak na kvalitné výstupy, ale zároveň umožniť flexibilitu v odmeňovaní aby vedúci pracovníci mali možnosť zaplatiť kvalitných pedagógov a vedcov. Zároveň je urgentne potrebné zreformovať akreditáciu študijných programov tak, aby bola hlavným kritériom kvalita pracoviska meraná výstupmi. Súčasný systém docentúr a profesúr je nefunkčný, keďže umožňuje habilitácie a inaugurácie aj ľuďom bez akéhokoľvek prínosu v medzinárodnej vede. Systém funkčných profesorov a docentov by nás priblížil medzinárodnému štandardu a zflexibilnil personálnu politiku univerzít tak aby mohla lepšie reflektovať kvalitu vedeckých pracovníkov a pružnejšie reagovať na potreby trhu, napríklad aj otvorením programov v progresívnych oblastiach ekonomiky. Samozrejme, takáto reforma by musela ísť ruka v ruku so silným tlakom na výstupy pri rozdeľovaní financií v rezorte. V regionálnom školstve vidím školské autobusy ako možné riešenie, ktoré dokáže efektívnejšie využívať financie a kumulovať personálne aj materiálne zdroje. Pozor, pre rodiča je bežný a školský autobus obrovským rozdielom - školský autobus preberá zodpovednosť za dieťa a jeho príchod do školy, kým komerčný nie. Ďalšia vec: Napríklad, pre PISA výsledky by bola potrebná dekompozícia trendu podľa regiónov, škôl, sociálnych a ekonomických vrstiev. A následne analýza príčin.</p>	<p>Explicitne hneď na začiatok správy jasne zdefinovať ciele. Zavedenie povinného testovania/zberu dát na meranie pridanej hodnoty škôl. Umožnenie väčšej variability v oceňovaní učiteľov (tabuľkové platy diskriminujú najmä mladších a dobrých učiteľov).</p>	

Priebežná správa revízie výdavkov – trh práce a sociálne politiky	Súhlasím					Komentár Machlica	Komentár Kahanec	Komentár Kotian	Komentár Varga
	Silno nie	Nie	Ani áno, ani nie	Áno	Silno áno				
Pokrývala relevantné témy									
rozpočtovo významné				xx	x		Rozpočtová obálka zahŕňa výdavky vo výške 3,7 percent HDP. Je žiadúce, aby separátna správa pokryla aj dôchodky (celková veľkosť obálky by dosiahla 11,7 percent HDP).		
spoločensky dôležité				x	xx	Materiál správne identifikuje dlhodobú nezamestnanosť, zamestnanosť žien, zníženie materiálnej deprivácie ako kľúčové problémy, ale kludne by k nim na začiatku mohol pridať aj ďalšie ktoré spomína v texte neskôr- nedostatočné zabezpečenie sociálnej starostlivosti o seniorov, zvyšujúci sa trend detí žijúcich mimo rodín. Samozrejme je v tomto ohľade dôležitá prioritizácia jednotlivých cieľov.	Súdržnosť v spoločnosti, rovnosť šanci a boj proti chudobe sú kľúčové ciele pre spoločenský zmier a udržateľný rozvoj. Efektívnosť výdavkov na politiky trhu práce a sociálne politiky štátu má preto zásadný význam.		
Jasne pomenovala									
problémy				xxx			Správa identifikuje oblasti problémov avšak ich relatívna dôležitosť ani súvislosti medzi nimi nie sú jasne pomenované.		

Priebežná správa revízie výdavkov – trh práce a sociálne politiky	Súhlasím					Komentár Machlica	Komentár Kahanec	Komentár Kotian	Komentár Varga
	Silno nie	Nie	Ani áno, ani nie	Áno	Silno áno				
Jasne pomenovala príčiny			x	xx			Z dôvodu veľmi limitovanej analytickej literatúry o Slovensku v tejto oblasti vieme len veľmi málo o príčinách jednotlivých spoločenských javov. Správa nadväzuje na snahy IFP a ÚHP vyplniť túto medzeru, avšak mala by požadovať vytvorenie systematického evaluačného rámca politik implementovaných MPSVaR v spolupráci s univerzitami a výskumnými inštitútmi.		
Bola dostatočne dátovo podporená				xxx			Analýza je podporená bohatými dátami, chýbajú však užšie prepojenia zistení a analytické zistenia o príčinách jednotlivých javov.	Oplatilo by sa viac zamerať na vysvetlenie, prečo za posledné štyri roky dochádzalo k priemernému rastu zamestnancov v Sociálnej poisťovni o 3 percentá a bolo by vhodné porovnať tento vývoj s podobnými inštitúciami vo V4 alebo Estónsku, ktoré efektívne zaviedlo egovernment	
Komunikovala zistenia zreteľne			x	xx		Zhmutie, tak ako je napísané v súčasnosti, je spojené s úvodom, často mu chýba kontext.			
Zvýšila úroveň diskusie v oblasti				xx	x		Určite.		

<i>Priebežná správa revízie výdavkov – trh práce a sociálne politiky</i>	Komentár Machlica	Komentár Kahanec	Komentár Kotian	Komentár Varga
V záverečnej správe navrhujem dopracovať / zamerať sa na:		Navrhujem zamerať sa na súvislosti a prioritizáciu jednotlivých zistení. Tiež explicitne požadovať vytvorenie systematického evaluačného rámca politik zamestnanosti a sociálnych politík.	Porovnanie prevádzkových nákladov Sociálnej poisťovne s Estónskom. Viac zdôrazniť akútnu potrebu zahrnutia výnosnejších/rizikovejších aktív do dôchodkových fondov (aspoň v skorších fázach dôchodkového sporenia). Bolo by férové vyčíslieť kumulatívne straty (ušlé zisky) v druhom dôchodkovom pilieri spôsobené legislatívnymi zmenami preferujúcimi dlhopisové fondy aby bola jasná evidencia, že súčasné nastavenie je v neprospech sporiteľov.	

Priebežná správa revízie výdavkov v životnom prostredí	Súhlasím					Komentár Machlica	Komentár Kahanec	Komentár Kotian	Komentár Varga
	Silno nie	Nie	Ani áno, ani nie	Áno	Silno áno				
Pokrývala relevantné témy									
<i>rozpočtovo významné</i>		x	x	xx				Priame náklady nie sú vysoké ale zmeny v politikách dokážu mať veľké dopady na ekonomické správanie a ušetriť náklady do budúcnosti	
<i>spoločensky dôležité</i>				xx	xx	Ciele sú zrozumiteľné a dobre vybrané so zahraničným benchmarkovaním. Navyše by sa však dali pridať (i) efektívna ochrana prírody, a najmä ochrana lesov, (ii) mestské územné plánovanie a regulácia využívania krajiny		Zdravie a ekologické náklady v budúcnosti	
Jasne pomenovala									
<i>problémy</i>				xx	x	Štruktúra materiálu je dobre popísaná, avšak viac priestoru by si vyžadovalo popísanie cieľov z pohľadu ich nákladov/prínosov, teda negatívneho/pozitívneho vplyvu na ľudí a ich kvalitu života			Správa v jasnej a prehľadnej forme pomenúva problémy a navrhuje implementovateľné opatrenia na ich riešenie.
<i>príčiny</i>			x	xxx					
Bola dostatočne dátovo podporená			x	xx					Analýzy sú dostatočne podložené dátami a ilustrované v prehľadnej forme.
Komunikovala zistenia zreteľne			x	xx	x				Aj keď je tento rezort jeden z najmenších, je nutné vyzdvihnúť kvalitu, štruktúrovanosť, prehľadnosť a pochopiteľnú prezentáciu analýz a výsledkov. Navrhujem len dve oblasti na detailnejšie dopracovanie (viď. nižšie)
Zvýšila úroveň diskusie v oblasti				xx	xx				

<i>Priebežná správa revízie výdavkov v životnom prostredí</i>	Komentár Machlica	Komentár Kahanec	Komentár Kotian	Komentár Varga
V záverečnej správe navrhujem dopracovať / zamerať sa na:	<p>Viac priestoru by si vo finálnej verzii zaslúžilo hodnotenie súčasného nastavenia environmentálnej politiky, v ktorej momentálne dominujú regulácie a subvencie. Z pohľadu Value for Money by bolo oveľa dôležitejšie postupne prejsť od regulácii k k motivačným opatreniam:</p> <ul style="list-style-type: none">● Environmentálne dane a poplatky● Liability rules – ktoré motivujú firmy aby integrovali potenciálne negatívne environmentálne záťaž do svojho rozhodovania● Prenesenie ťarchy zo štátu na spotrebiteľa resp. privátny sektor – dobrým príkladom v tomto smere je zavádzanie povinného poistenia pri výstavbe v povodňových oblastiach.	<p>S ohľadom na ciele kvality ovzdušia dopracovať časové rady objemu lesov na Slovensku s ohľadom na ich kapacitu absorbovať NOx, COx, častice, etc. V tejto súvislosti je potrebné rozpracovať problematiku kúrenia drevom-uhlím vs. plynom-elektřinou. Jednoznačné odporúčanie by malo byť eliminovať spaľovanie nekvalitného paliva (napr hnedého uhlia) v elektrárnach. Taktiež odporúčam vypracovať indikátor zachytávajúci mieru vypúšťania splaškov do pôdy resp. potokov. Napríklad prepočtom očakávaného a skutočného dopytu služieb fekálov. Manažment jadrového odpadu nebol v mandáte?</p>	<p>Podrobnejšie odsledovať, či pod vplyvom výrubu lesov dochádza aj k znižovaniu jeho objemu/veku (nielen lesnej plochy). Posúdiť vplyv dotácií na fotovoltiku na neúmerné ceny elektriny, ktoré nedokážu konkurovať iným zdrojom vykurovania a tak v konečnom dôsledku zvyhodňujú ekologicky nepriaznivejšie formy vykurovania. Aké sú ďalšie možnosti na zníženie prachových častíc spôsobených vykurovaním drevom/uhlím okrem zvýšenia daní alebo zavedení daňových úľav? Podrobnejšie rozobrať možnosti ako stimulovať recykláciu odpadu.</p>	<p>Dopracovať problematiku ťažby a spaľovania domáceho uhlia z Novák z pohľadu znečistenia životného prostredia a dopadu na zdravie pracovníkov v tejto oblasti. Dopracovanie a zjasnenie problematiky odlesnenia SR.</p>